

ביאור הדף מסכת בבא בתרא דף ק"כ

בגמרא התבאר שלבנות צלפחד נעשה נס כיוכבד שילדו בגיל מבוגר, ומביאה הגמרא מהו הנס שנעשה ליוכבד, שנאמר עליה "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי", ואמנם יוכבד הייתה באותו הזמן בת מאה ושלושים שנה, ואותה בת לוי הייתה יוכבד כפי שאמר ר' חמא בר חנינא שיוכבד הורתה הייתה ללוי בדרך ונולדה בתוך מצרים בין החומות, וכפי שנאמר בפסוק "אשר ילדה אותה ללוי במצרים", שמשמע שדווקא לידתה במצרים והורתה שלא במצרים.

וממשיכה הגמרא ומבארת שממה שאף שהייתה בת מאה ושלושים קרא לה הפסוק בת לוי, אמר רב יהודה בר זבידא שלומדים שנולדו בה סימני נערות נתעדן הבשר נתפשטו הקמטין וחזר היופי למקומו.

ושואלת הגמרא שהרי יוכבד הייתה נשואה לעמרם כבר קודם לכן ונולדו להם מרים ואהרון, אלא שכשגזר פרעה על הזכרים גירש עמרם את אשתו, ולאחר מכן החזירה, ואם כך מדוע לא נאמר בפסוק וילך איש מבית לוי ויחזיר את בת לוי.

וביאר רב יהודה בר זבידא שלומדים מכאן שעשה לה עמרם מעשה לקוחין והושיבה באפריון ואהרן ומרים משוררים לפניה, ומלאכי שרת אומרים "אם הבנים שמחה".

מביאה הגמרא שכשהפסוק מביא שבאו בנות צלפחד למשה נאמר "ואלא שמות בנותיו מחלה נועה וחגלה ומלכה ותרצה"

ואילו לאחר מכן שהובא בפסוק שנישאו נאמר בפסוק "ותהיינה מחלה תרצה חוגלה ומלכה ונועה לבני דודיהן לנשים".

ואומרת הגמרא שכאשר נישאו מנאן הכתוב לפי סדר לידתן, שמחלה הייתה הגדולה וכן הלאה, אך כשבאו לפני משה מנאן הכתוב דרך חכמתן.

ואומרת הגמרא שמכאן סיוע לדברי רבי אמי שאמר שכשיושבים לדין הולכים אחר החכמה ומושיבים את החכם למעלה מן הזקן, אך כשיושבים למשתה כנישואין וכדומה מושיבים את הזקן בראש.

ואמר רב אשי שמה שחולקים כבוד לחכם יותר מלזקן בדין ולזקן יותר מלחכם במשתה זה דווקא אם החכם מופלג מאוד בחכמה יותר מהזקן, או שהזקן מופלג מאוד וזקן מאוד יותר מהחכם. אבל אם החכם מופלג בחכמה אך הזקן אינו מופלג בזיקנה, תמיד הולכים אחרי החכמה, ואם הזקן מופלג בזקנה, אך החכם אינו מופלג בחכמה תמיד הולכים אחרי הזקנה.

ומביאה הגמרא תנא דבי רבי ישמעאל שאומר שבנות צלפחד שקולות היו ולא הייתה אחת גדולה מהשנייה, שנאמר עליהם "ותהיינה" ומשמע שהייתה הויה אחת לכולן.

ואמר רב יהודה בשם שמואל שבנות צלפחד הותרו להנשא לכל השבטים שנאמר עליהם בפסוק "לטוב בעיניהם תהיינה לנשים" ומה שנאמר אחר כך "אך למשפחת מטה אביהם תהיינה לנשים" זוהי רק עצה טובה השיאן הכתוב שלא ינשאו אלא להגון להן.

והקשה רבה שהרי נאמר בפסוק לגבי עבודת זר שאמר הקב"ה למשה "אמור אליהם לדורותיכם" והתבאר בבבלייתא ש"אמור עליהם" הכוונה לאותן העומדים על הר סיני, ו"לדורותיכם" אלו דורות הבאים. ומבארת הבריייתא שצריך לומר גם אבות וגם בנים כיון שיש באבות דינים שנצטוו רק במדבר ולא בניהם אחריהם, ויש בבנים דינים שנצטוו רק הם שלא היה במדבר.

ומביאה הבריייתא דוגמא לדין שיש רק בהולכי המדבר ולא בבניהם את הדין שנאמר בפסוק "וכל בת יורשת נחלה וגו' לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה". ולכן הוצרך הפסוק לומר אבות והוצרך לומר בנים.

ולמעשה התבאר בבביתא שהדין שבת יורשת נחלה צריכה להינשא למטה אביה נאמר על דור המדבר, וממילא נאמר גם על בנות צלפחד.

ותריך רבה עצמו שצריך לומר שדין זה נאמר לכל בני המדבר חוץ מבנות צלפחד, והם אכן דינם כדורות שאחריהם שאינם מצווים להינשא למשפחת מטה אביהם.

ועל מה שהתבאר בבביתא שהדין שבת יורשת נחלה צריכה להינשא למטה אביה, נאמר רק לגבי דור המדבר שואלת הגמרא מהיכן לתנא שדין זה נאמר רק על דור המדבר.

וביאר רבא שהמקור הוא מלשון הפסוק "זה הדבר אשר ציווה ה'" שמשמע שדבר זה יהא נוהג רק בדור זה.

ושאל רבה זוטי את רב אשי שהרי אף בדין שחוטי חוץ נאמר "זה הדבר אשר ציווה ה'" ואם כך מדוע לא אומרים שדין שחיטת קדשים בחוץ נאמר רק בדור המדבר.

והשיב לו רב אשי שנאמר בפסוק לגבי שחוטי חוץ "חקת עולם תהיה זאת להם לדורותם" ומהמילה "לדורותם" לומדים שדין זה נאמר אף בדורות הבאים.

עמוד ב'

והוסיף ושאל רבה זוטי את רב אשי שאף בדין הפרת נדרים נאמר "וידבר משה אל ראשי המטות וגו'" זה הדבר אשר ציווה ה'" ומדוע דין נדרים אינו נוהג רק בדור המדבר.

והשיב לו רב אשי שלומדים הפרת נדרים משחוטי חוץ בגזירה שווה מהמילה "זה" שנאמרה בשחוטי חוץ למילה "זה" שנאמרה בנדרים, וכפי ששחוטי חוץ נוהגים לדורות שהרי נאמר בהם לדורותיכם, כך גם הפרת נדרים נוהגת לדורות.

ושואלת הגמרא שאם כך מדוע לא לומדים גם לגבי הסבת נחלה "זה" "זה" משחוטי חוץ, שכפי שדין שחוטי חוץ נוהג לדורות, כך גם הדין שאשה יורשת נחלה תינשא למטה אביה ינהג לדורות.

ומבארת הגמרא שאם התורה הייתה רוצה לומר שהסבת נחלה הייתה נוהגת לדורות, לא היה נאמר בה זה הדבר כלל, ואם נאמר וודאי שבא ללמדינו שאינה נוהגת לדורות.

אמנם לגבי הפרת נדרים היה צריך לומר את הלשון "זה הדבר" כדי ללמוד ממנה כמה דינים בגזירה שווה הפרת נדרים משחוטי חוץ ולהפך.

ומבארת הגמרא מה לומדים בגזירה שווה נדרים לשחוטי חוץ, שנאמר בבביתא שנאמר בהפרת נדרים "זה הדבר" ונאמר בשחוטי חוץ "זה הדבר", וכפי שלגבי שחוטי חוץ נאמר "דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל" כך גם בהפרת נדרים יש דין השייך באהרן ובניו וכל ישראל, וכפי שבנדרים נאמר ראשי המטות כך בשחוטי חוץ יש דין השייך בראשי המטות.

ודנה הגמרא לגבי מה נאמרו אהרן ובניו וכל ישראל בהפרת נדרים, וביאר רב אחא בר יעקב שלומדים מכאן שהפרת נדרים בשלשה הדיוטות. ושואלת הגמרא שהרי נאמר בהפרת נדרים ראשי המטות ומשמע דווקא מומחים ולא הדיוטות, ועונה הגמרא שזה נאמר ללמוד ממנו את הדין שאמר רב חסדא בשם רבי יוחנן לקמן שיחיד מומחה יכול להתיר את הנדר בלא שלושה.

ומה שלמדה הבביתא שיש דין של ראשי המטות בשחוטי חוץ, מבאר רב ששת שלומדים מכאן שיש שאלה בהקדש, וכפי שאפשר להישאל ולחזור בו מנדר כך אפשר להישאל על הקדש.

ושואלת הגמרא שהרי נחלקו בית שמאי ובית הלל האם אפשר להישאל על הקדש או לא, וכפי ששנינו במשנה שבית שמאי אומרים שהקדש טעות הקדש כי אי אפשר להישאל על הקדש, ובית הלל אומרים שאינו הקדש. ואם כך לדעת בית שמאי לא יתכן שלומדים בגזירה שווה "זה" "זה" מנדרים לשחוטי חוץ, ואם כך למה נאמר בהם "זה הדבר".

ועונה הגמרא שלדעת בית שמאי מ"זה הדבר" שנאמר בשחוטי חוץ לומדין שרק השוחט בחוץ חייב, אך המולק בחוץ אינו חייב.

ומ"זה הדבר" שנאמר לגבי נדרים לומדים שרק חכם מתיר את הנדר מעיקרו, אך בעל אינו מתיר אלא מפר, ולכן חכם שאמר מופר לך ובעל שאמר מותר לך אין הנדר מופר.

ושאלת הגמרא שכיון שבית שמאי לא לומדים גזרה שוה נדרים משחוטי חוץ, מהיכן להם שהפרת נדרים שייכת בשלשה הדיוטות, ועונה הגמרא שהם לומדים זאת מהפסוק "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל" שמשמע שרק במועדי ה' נאמר שצריך מומחים לקדש את החודש ולקבוע את המועדות, אך בהתרת נדרים אין צריך מומחים.